

דרך ארץ

דף העדכונים של המחלקה ללימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה באוניברסיטת בר אילן

פסח
כנס
חוקרים
צעירים

כנס חוקרים צעירים 15.3.18

דרך ארץ

דף העדכונים של המחלקה ללימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה באוניברסיטת בר אילן

כנס חוקרים צעירים

כנס חוקרים צעירים

פרופ' **אמנון אלבק**, סגן הרקטור באוניברסיטת בר-אילן, פתח את הכינוס וברך את החוקרים ואמר: "דווקא העבודה השגרתית היומיומית היא העבודה המאתגרת והיא העבודה שמובילה בסופו של דבר אל המטרה והמטרה היא להוסיף ידע ולהכשיר את הדור הבא של החוקרים. פרופ' אלבק הוסיף "הזדמנות כזו של מפגש של בין חוקרים היא הזדמנות לפגוש ולראות מה אנשים אחרים עושים, ולהיחשף לגישות חדשות ושונות שכן אינטראקציה בין מדענים היא דבר מפרה ביותר ואני מברך את המחלקה על קיום הכינוס".

ראש המחלקה, **פרופ' לילך רוזנברג-פרידמן** בירכה את הבאים: "כינוס חוקרים צעירים של המחלקה הוא אחד מציוני הדרך המשמעותיים שלה במהלך השנה. תוכני הכינוס המגוונים משקפים את מהות המחלקה והם מיטיבים להבליט את ייחודיותה". עוד הוסיפה פרופ' רוזנברג-פרידמן "הכינוס מבוסס רובו ככולו על תלמידי המחקר שלנו, החל מהדוקטורנטיות מארגנות הכנס (מיכל דוד ושירה אלבז), על תלמידי המחקר המציגים את היבול המחקרי המתגבש תחת ידיהם, וכלה בחוקרים המצטיינים אשר זכו בפרסים ע"ש חברי סגל המחלקה שהלכו לעולמם. אנו רואים בכינוס זה חשיבות גדולה במיוחד, בהיותו משמש זריקת עידוד משמעותית לחוקרים המצויים בראשית דרכם לנוכח ההכרה הפומבית בחשיבות מחקרם".

המושב הראשון של הכינוס עסק בעיצוב החברה - מבט מבפנים. חלקו הראשון התמקד בילדים וחינוך. **אשרת רביבו** שסיימה לאחרונה את עבודת המאסטר שלה, הציגה את מאפייני החברה הישראלית המשתקפים מעיתוני הילדים במלחמת יום הכיפורים; הרצאתו של הדוקטורנט **עמרי עבאדי** התמקדה במנהגי קבורות ילדים בעת העתיקה, והדוקטורנטית **עדי פלג** תיארה את ידיעת הארץ מנקודת המבט של החינוך הצבאי-לאומי.

חלקו השני של המושב עסק בתרבות חומרית כמעצבת חברה, ובו ניתחה הדוקטורנטית **נתנאלה אורבך** את מרכיבי התרבות הפלישתית, והמאסטרנט **הדר אחיטוב** שיחזר את השיטות השונות ליצירת כלים בעת הפרהיסטורית.

המושב השני עסק בסוגיות תרבותיות מכמה זוויות, בדגש על יחסי פנים וחוץ. הדוקטורנטית **תמר רוזמרין-זאב** הציגה את השינויים שעברו שמות בעלי חיים מהמקרא ועד לשון ימינו, הדוקטורנט **יואל ליאון** חשף את יחסי החוץ של מדינת ישראל עם צרפת נוכח מאמצי העלייה של יהודים מארצות צפון-אפריקה. המאסטרנט **אורי קראוסהר** תיאר את כישלון הקמתו של בית התנ"ך המשקף שינויים תרבותיים עולמיים. הדוקטורנטית **ונסה ורקמן** התמקדה בסדנאות מטלורגיות קדומות וההשפעות הנלוות להן, והדוקטורנט **דניאל פוקס** חשף בפני הנוכחים את סוגיית 'המאה הנעלמת' העוסקת בהשפעות האקלים על האנושות.

המושב השלישי הציג את פירות מחקרי המחלקה באופן ויזואלי באמצעות שורה של פוסטרים של חברי סגל ותלמידי מחקר.

המושב הרביעי עסק בדת ולאומיות: קשרים והקשרים. הרצאתו של המאסטרנט **אלמוג גמדי** התמקדה במקומם של בתי הכנסת בעת העתיקה. הדוקטורנטית **מריה ינוחינה** הציגה את השימוש בעצמות של בעלי חיים לפולחן; המאסטרנטית **דקלה בר-אוריין** אפינה את המאבק הנשי-לאומי כפי שהתבטא בפרשת בית הדסה ולבסוף הציגה המאסטרנטית **ויקטוריה קניש** את מחקרה אשר תיארה את תהליך התקדשותה של ירושלים.

שיאו של הכינוס היה במושב חגיגי שבו חולקו פרסים ע"ש מצוי המחלקה שהלכו לעולמם לתלמידי מחקר מצטיינים בתחומם, בהנחייתה של בוגרת המחלקה **רעות אודם**.

דרך ארץ

דף העדכונים של המחלקה ללימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה באוניברסיטת בר אילן

כנס
חוקרים
צעירים

טקס חלוקת פרסי ההצטיינות

פרס הצטיינות לדוקטורנט ע"ש פרופ' אנסון רייני ז"ל

גלעד יטאח: התקופה הניאו-אשורית בפחוות שומרון: היבטים ארכאולוגיים, יישוביים והיסטוריים.

פרס הצטיינות למאסטרנט ע"ש פרופ' חנן אשל ז"ל

עמיחי נעים: כתובות על חרס מן ההרודיון בכתב היהודאי.

פרס הצטיינות לדוקטורנט ע"ש חנן אשל ז"ל

שריה פרידמן: תחום סוסיתה בתקופה הרומית.

פרס הצטיינות לדוקטורנט ע"ש ד"ר שמעון שטרן ז"ל

רנית זילברשץ: חרדים, ארכאולוגים וחפירות קברים: מאה שנות מאבק בארץ ישראל (1863-1979).

פרס הצטיינות לדוקטורנט ע"ש פרופ' יהודה פליקס ז"ל

אמונה לוי: סוגיות מתוך 'ספר הרפואות' של אסף הרופא: הטקסט, מחבריו ומקורותיו לאור ניתוח מחודש של כתבי היד.

דבר מארגנות הכנס

כמיטב המסורת המחלקתית שלנו, קיימנו גם השנה כנס חוקרים צעירים, בו הציגו 14 תלמידי מחקר במחלקה את מחקריהם המקוריים והחדשניים.

עבורנו, תלמידים ומורים, זו הייתה הזדמנות להיחשף למגוון המחקרים הנערכים במחלקתנו, להרחיב את דעתנו, ולהעצים את השותפות בינינו בכל הנוגע לחקר ארץ ישראל, על מכלול רבדיה.

בנוסף, לראשונה התקיים מושב פוסטרים שהוקדש להצגת מחקרים באופן ויזואלי. המושב כלל 15 פוסטרים של חברי סגל ותלמידי המחלקה, במטרה להכיר את המחקרים והמדורים השונים הפועלים במחלקתנו.

בין הפוסטרים בלטו במיוחד שתי עבודות סמינריוניות מצטיינות של תלמידי תואר ראשון - **הדר כהן** (אופנהיימר) ו**איתמר ברקו**. כל הכבוד!

בימים אלו הפוסטרים מוצגים בכניסה לבניין יהדות (410), מוזמנים בחום לבוא לראות.

כמה מילים אישיות, הכנס הוא תולדה של חצי שנה של עמל ולימוד. אנו רוצות לומר תודה לכולם, לכל מי שחקר והציג. לכל מי שנתן יד לעזור. תודה מיוחדת לראש המחלקה פרופ' לילך רוזנברג-פרידמן ולתמר אלבז-מגן. היה כיף ליזום ולעשות!

שריה אלבז ומיכל דוד

נציגת המשפחות, **פרופ' אסתר אשל** אמרה: "זכרם המבורך של פרופ' אנסון רייני ז"ל, ד"ר שמעון שטרן ז"ל, פרופ' יהודה פליקס ז"ל ופרופ' חנן אשל ז"ל יונצח היום. כמו גם שני המרכזים שתרמו - מרכז יסלזון ומרכז רנרט. מלגות אלו ישתלבו במאמץ הרב שנעשה במחלקתנו לעודד את התלמידים ולסייע להם ככל שניתן, ובמיוחד לעזור לצעירים המבטיחים, המוכיחים יכולת מחקרית גבוהה בדרכם קדימה".

נציג מקבלי הפרסים, הדוקטורנט **שריה פרידמן** אמר: "המצוינות המעולה ביותר אינה מגיעה מרצון או מצורך להצטיין ולקבל פרס על כך, אלא מרצון ומדחף פנימי לעשות את הטוב ביותר שניתן, לא באופן חד פעמי או לטווח קצר, אלא כאורח חיים. לכן משפחות יקרות של חברי סגל המחלקה שהלכו לעולמם, אנו מלאי הערכה על רצונן להוקיר אותנו ולתמוך בפעילות ובעשייה המחקרית שלנו".

דרך ארץ

דף העדכונים של המחלקה ללימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה באוניברסיטת בר אילן

פסח

אגרת הפסח/ פרופ' אסתר אשל

חשבתם שיצאנו ממצרים? ובכן כדי ללמוד על פסח נשוב רגע למצרים, ליהודים שגרו ביב היא אלפנטינה. על גבי אוסטרקון ופפירוס מן המאה החמישית לפני הספירה אנו לומדים על חג הפסח. באיגרת ארמית הכתובה על גבי פפירוס, מתוארכת לשנת 419 לפנה"ס, כתוב (תרגום לעברית משמאל):

אגרת הפסח

פנים

1' [אל אחי י]דניה וחבריו [ה]ח[ל] יל [היהודי, אחיכם חנני]י[ה].
שלום אחי האלוהים! ישאלו² בכל עת.

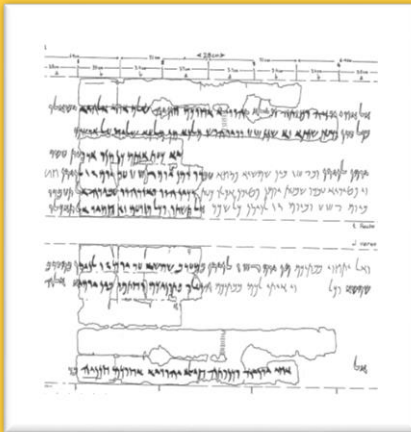
ועתה, השנה הזאת שנת 5 (לדרישה המלך, מן המלך נשלח אל ארש]ם³ [...]

עתה, אתם כן מנו ארב[ע]ה עשר ימים לניסן וב-14 בין הערביים פסח עשו, ומיום 15 עד י 21 [ל]ניסן חג המצות עשו. שבעת ימים מצות תאכלו.

עתה, [ט]הורים היו והיהורו. עבודה אל תעשו⁶ ביום 15 וביום 21 לניסן. כל שכן [אל תשתו ו דבר חמץ אל] תאכלו אחור⁷ ואל יוראה בכתבים מיום 14 לניסן ב[שקיעת השמש עד יום 21 לניסן בשקיעת השמש וכל חמץ אשר יש לכם בכתבים ה]כניסו לחריכם וחתמו (אותם) בק הימ האלה.⁹ [...]

10 [אל] אחי ידניה וחבריו החיל היהודי, אחיכם חנניה ב[ן]...]

(כתוב

תחזית מזג האוויר לחודש ניסן מבית הכנסת העתיק בברעם

ראשית ההתיישבות היהודית בברעם החלה בתקופה הפרסית בארץ ישראל (מאות ה-6 או ה-5 לפנה"ס). בבית הכנסת העתיק נמצאה כתובת מן המאה השניה לספירה, ובה פירוט אודות תורם המשקוף – יוסה לוי בן לוי. בשנת 1521 הזכיר ר' משה באסולה את היישוב ברעם בכתביו:

"אל תתמהו על השלג שבא בניסן, אנחנו ראינוהו בסיוון"

מי ייתן ונחדש ימינו כקדם!

ותודה לפרופ' יוסף דרורי על מסירת הידיעה

יש כאן תזכורת אודות מצוות חג הפסח מחנניה, דמות חשובה שעוסקת בענייני יהודה ומצרים לחברי הצבא היהודי שחנה בדרום מצרים. חנניה מפרט את האיסורים הנוגעים לחג, בפירוט התאריכים המתאימים.

אזכור נוסף של הפסח מצוי באיגרת שנכתבה על גבי אוסטרקון הכתוב משני צידיו. בסוף האיגרת שואל הכותב את הושעיה, הנמען, מתי הוא חוגג את הפסח. ולבסוף הוא שואל מה שלום התינוקות: שנזכה לחגוג את הפסח בשמחה, ולא נשכח להשגיח על התינוקות!